

Kapitola I. – Obrácení

(od konce května 1521 asi do konce února 1522)

Iñigo, který se věnoval vojenskému životu, je při hájení Pamplony těžce raněn a leží na hrádku Loyole. Tam se obrací ke Kristu a zjeví se mu Panna Marie s Ježíškem. Rozhodne se odejít do Svaté země a vést dokonalý život.

1. Do 26 let³² se oddával světským marnostem a hlavně se rád cvičil ve zbrani s velkou a ješitnou touhou dobýt si cti. A tak když byl v jedné pevnosti, kterou dobývali Francouzi, a všichni už se chtěli vzdát a zachránit si holý život, protože jasně viděli, že se neubrání, on předložil veliteli tolik důvodů, že ho nakonec přemluvil, aby se bránil, třeba i proti dobrozdání všech rytířů; ale i ti získali díky jeho zmužilosti a statečnosti odvahu. A když nadešel den, kdy se očekával útok, vyzpovídal se jednomu ze svých druhů ve zbrani;³³ a když útok trval již hodně dlouho, trefila ho nějaká bombardá do nohy a úplně mu ji roztránila, a protože mu koule projela mezi oběma nohama, měl i tu druhou těžce zraněnou.

2. Když tedy klesl on, posádka v pevnosti se hned vzdala. Když se Francouzi pevnosti zmocnili, zacházeli s raněným velmi dobře a chovali se k němu zdvořile a přátelsky. Zůstal ještě dvanáct nebo patnáct dní v Pamploně a pak ho dopravili na nosítkách do jeho rodiště.³⁴ Tam mu však bylo velice zle. Svolali tedy z mnoha stran všechny lékaře a ranhojiče a ti zjistili, že se noha musí napravit ještě jednou a kosti dát znovu na své místo. Nejsou prý tam, kde mají být; buď proto, že byly prvně špatně srovnány, anebo proto, že se pohnuly cestou. Proto se noha nemůže zahojit. Nastalo tedy znovu to

mučení; on však při něm – tak jako při všech ostatních, která přetrpěl již dříve a která podstoupil ještě později – nikdy nepromluvil ani slovo a jedinou známkou bolesti bylo zatínání pěstí.

3. Jeho stav se nicméně zhoršoval; už nemohl jíst a projevovaly se i další příznaky, které bývají známkou smrti. Když nadešel svátek svatého Jana,³⁵ kdosi mu poradil, aby se vyzpovídal, protože lékaři měli jen velmi malou naději na jeho uzdravení. Přijal tedy svátosti. V předvečer sv. Petra a Pavla lékaři prohlásili, že pokud nepocítí do půlnoci úlevu, může být již považován za mrtvého. Nemocný byl ctitelem sv. Petra;³⁶ a tak se Bohu zalíbilo, že se mu právě o té půlnoci ulehčilo. Ulevilo se mu natolik, že se již o několik dní později konstatovalo, že je mimo nebezpečí smrti.

4. Když už kosti srůstaly, zůstala mu pod kolenem jedna kost nad druhou, proto noha byla stále kratší. Navíc tam ta kost tak vyčnívala, že to vypadalo ošklivě.³⁷ To pro něj bylo nesnesitelné, protože se chtěl věnovat světu a domníval se, že ho to bude hyzdit. Zeptal se tedy ranhojičů, jestli se to nedá odřezat. Ti mu řekli, že se to sice dá odřezat, ale že bolesti budou větší než všechny, které už přestál, protože noha je už zdravá a k odřezání je potřeba nějaké doby. On se však přesto dobrovolně rozhodl dát se mučit, ačkoliv se toho jeho starší bratr hrozil a říkal, že on by se neodvážil podstoupit takovou bolest. Ale tento raněný ji podstoupil s trpělivostí jemu vlastní.

5. Když však byly maso i vyčnívající kost odřezány, pilně užívali prostředků, aby se noha prodloužila. Znovu a znovu mu ji tedy mazali a neustále ji natahovali přístroji a mnoho dní ho takto mučili. Ale Bůh mu dodával stále více zdraví, až mu bylo nakonec tak dobře, že byl zcela zdravý, pouze nemohl dobře našlapovat na tuto nohu, a proto byl nucen zůstat ležet. Protože však velmi rád četl světské a smyšlené knihy, kterým se říká rytířské romány,³⁸ žádal, když se cítil dobře, aby mu některé z nich dali, aby si jimi krátil čas. V tom domě se však

nenášla žádná z těch knih, které čítával, a tak mu dali *Život Kristův* a *Životy svatých* ve španělském jazyce.³⁹

6. Četl si v nich často a líbilo se mu, co tam bylo psáno. Když si v nich však přestal číst, zastavoval se sice někdy v myšlenkách u věcí, které si zde přečetl, ovšem jindy u světských věcí, na které myslíval dřív. A z těch mnoha marností, které ho napadaly, mu jedna tak svazovala srdce, že na ni myslíval dvě, tři i čtyři hodiny, aniž to pozoroval. Představoval si totiž, co vykoná pro jednu dámu: prostředky, které použije, aby mohl odejít do míst, kde žila, hesla⁴⁰ a slova, která jí řekne, a hrdinské činy, které vykoná v jejích službách. Tak se do toho zamiloval, že ani neviděl, že je nemožné to provést; neboť ta dáma neměla obyčejný urozený původ: nebyla to hraběnka ani vévodkyně; byla urozenější než kterákoliv z těchto urozených.⁴¹

7. Nicméně Bůh mu pomáhal; způsobil, aby ho po těchto myšlenkách napadaly jiné, které se rodily z knih, jež četl. Neboť když četl život Kristův a životy svatých, zamýšlel se a říkal si: „Co kdybych udělal to, co udělal sv. František, nebo to, co udělal sv. Dominik?“ A tak probíral mnoho věcí, které považoval za dobré; předkládal si vždycky věci obtížné a nesnadné a zdálo se mu, že není tak těžké je vykonat. Veškerý jeho úsudek však spočíval v tom, že si říkal: „Sv. Dominik udělal toto – takže to musím udělat; sv. František udělal toto – takže to musím udělat.“ Také tyto myšlenky trvaly určitou dobu; pak se do toho připletly jiné věci a následovaly výše uvedené světské myšlenky – a také u těch se zastavoval na dlouhou chvíli. Toto střídání tak odlišných myšlenek trvalo dlouhou dobu; a on vždy zůstával u té, kterou se začal zabývat – ať už to byla myšlenka na ona světská hrdinství, která chtěl vykonat, anebo na ty druhé činy, činy ve službě Boží, které vplouvaly do jeho obrazivosti – až se jí nakonec unavil, nechal toho a hleděl si jiných věcí.

8. Nicméně v tom však byl tento rozdíl: když se zabýval myšlenkou světskou, pociťoval sice velké potěšení, ale když

se jí později unavil a opustil ji, zjistil, že je vyprahlý a nespokojený. Když však myslel na to, že by šel bos do Jeruzaléma, jedl pouze byliny a dodržoval přísnou askezi, o které věděl, že ji dodržují svatí, nejenže pociťoval útěchu, když na to myslel, ale i když na to nemyslel, zůstával spokojený a veselý. Toho si ovšem nevšímal a ani se nepozastavoval nad tím, aby zvážil tento rozdíl; až se mu jednou pootevřely oči – začal se divit tomu rozdílu a přemýšlet o něm, protože ze zkušenosti zjišťoval, že z jedněch myšlenek zůstává smutný a z druhých veselý. Začal rozeznávat různé duchy, kteří ho ovlivňovali; totiž ducha ďáblova a ducha Božího. [To byl jeho první úsudek ve věcech duchovních. A když uskutečnil duchovní cvičení, začal si s jeho pomocí osvětlovat to o rozdílnosti duchů.⁴²]

9. A protože ho toto čtení značně osvítilo, začal vážněji přemýšlet o svém předchozím životě a došel k tomu, že za něj musí nutně činit pokání. A tehdy se mu vybavovaly ony touhy napodobit svaté, přičemž nehleděl na nic jiného, pouze si sliboval, že to s milostí Boží udělá, jako to udělali oni. Ovšem jediné, co chtěl udělat, jakmile bude zdravý, byla pouť do Jeruzaléma,⁴³ jak bylo uvedeno výše,⁴⁴ a při ní podstoupit bičování a dodržovat časté posty, po nichž touží šlechtné, Bohem roznícené srdce.

10. A už pomalu zapomínal na dřívější myšlenky díky těmto svatým tužbám, které v sobě choval a jež se v něm upevnily po následujícím vidění: Když jedné noci nespál, jasně spatřil obraz Panny Marie s Ježíškem. Pohled na tento obraz, který trval poměrně dlouho, ho ohromně oblažil a pociťoval takové znechucení nad celým svým minulým životem, zvláště pak nad smyslnostmi, až měl pocit, že mu byly z duše vymazány všechny představy, které v ní měl dříve vtištěny. A tak od té doby až do srpna roku 1553,⁴⁵ když je psán tento text, už nikdy ani v nejmenším nesvolil ke smyslnostem; a z toho je možno soudit,⁴⁶ že toto vnuknutí bylo od Boha, ačkoliv on se to neodvažoval tvrdit, ani neříkal víc než

to, co bylo uvedeno výše. Ovšem jak jeho bratr, tak i všichni ostatní v domě na něm poznávali změnu, která probíhala uvnitř jeho duše.

11. On však nedbal na nic a pokračoval ve čtení a ve svých dobrých předsevzetích; veškerý čas, který věnoval svým blízkým, vynakládal na věci duchovní, a tím prospíval jejich duším. A protože se mu tyto knihy velice líbily, napadlo ho, že by si mohl stručně vypsát ze života Kristova a svatých některé podstatnější věci. Začínal se už trochu pohybovat po domě, a tak se pustil do velmi pečlivého psaní knihy [která měla skoro 300 kvartových listů, vesměs popsaných⁴⁷]: Kristova slova psal červeným inkoustem a slova Panny Marie inkoustem modrým. Papír byl hladký a linkovaný a písmo pěkné, protože byl velmi dobrý písař. Určitý čas věnoval psaní a určitý modlitbě. Největší útěchu mu činilo dívat se na nebe a na hvězdy, což dělal často a dlouho, neboť tehdy se cítil velmi silný ke službě Bohu. Často myslel na své předsevzetí a přál si být už zcela zdrav, aby se mohl vydat na cestu.

12. Když přemýšlel, co asi udělá, až se vrátí z Jeruzaléma, aby mohl nadále žít kajícně, napadlo ho, že by mohl vstoupit do kartouzy v Seville.⁴⁸ Neřekl by však, kdo je, aby si ho tam míň vážili, a nejedl by tam nikdy nic jiného než byliny. Ale když se pak znovu zamýšlel nad tím, jaká pokání by chtěl činit, přestával toužit po kartouze, protože se obával, že by tam nemohl uplatňovat tu nenávist, kterou proti sobě pojal. Přesto však uložil domácím služebníkovi, který cestoval do Burgosu, aby se pozeptal na kartuziánskou řeholi.⁴⁹ Informace, které obdržel, mu připadaly dobré. Ale z výše uvedených důvodů a také proto, že byl zcela zabrán do pouti, kterou chtěl vbrzku podniknout, zatímco o tom se mohlo jednat až po návratu, se tím nijak zvlášť nezabýval. Protože se již cítil poměrně při síle, domníval se, že je čas vydat se na cestu. Svému bratrovi⁵⁰ řekl: „Pane, vévoda z Nájery, jak je vám známo, již ví, že jsem zdravý. Bude dobře, když zajdu do Navarrete.“ (Vévoda byl tehdy tam.)⁵¹ [Bratr a lidé v domě

tušili, že chce provést nějakou velikou změnu.] Bratr ho vzal do pokoje, pak do druhého – a začal se mu velice divit a prosit ho, aby se neničil a aby hleděl na to, jak veliké naděje v něj rodina vkládá a jak moc může vyniknout a další podobné řeči, které vesměs měly vést k tomu, aby jej odradil od jeho dobrého úmyslu. On ovšem neodstoupil od pravdy, protože v této věci už byl velmi svědomitý, a svého bratra obratně setřásl.

Kapitola II. – Montserrat

(v březnu 1522)

*Iñigo odchází z domova. Jde na pouť
na Montserrat. Tam vykoná životní zpověď
a probdívá v chrámě Panny Marie noc
v nové zbroji. Odchází do Manresy.*

13. Když tedy na mule odjížděl,⁵² chtěl s ním jeden z bratrů⁵³ jít až do Oñate.⁵⁴ Tohoto bratra cestou přiměl k tomu, aby probděl noc u Panny Marie v Aránzazu. V noci se tam pomodlil, aby načerpal nové síly na svou cestu, a nechal bratra v Oñate v domě jedné ze sester, kterou šel navštívit.⁵⁵ On sám odjel do Navarrete. [Od toho dne, co odešel ze svého rodiště, se každou noc bičoval.] A protože si vzpomněl na několik dukátů, které mu ve vévodově domě dlužili, pomyslel si, že by bylo dobré, kdyby mu je vyplatili. Za tím účelem napsal lístek pokladníkovi. Pokladník se ohradil, že nemá peníze; ale když se to vévoda dozvěděl, řekl, že mohou chybět na všechno, ale pro Loyolu že chybět nesmějí. Také řekl, že by mu chtěl dát slušné místo, pokud by je přijal, díky dobrému jménu, které si získal v minulosti. Dostal tedy peníze a rozdělil je mezi jisté lidi, kterým se cítil být zavázán; část z nich určil na opravu a pěkné vyzdobení jednoho obrazu Panny Marie, který byl v ubohém stavu. Pak propustil oba služebníky, kteří s ním šli,⁵⁶ a sám odjel na své mule z Navarrete k Montserratu.

14. Na té cestě se mu přihodilo cosi, co by bylo dobré zapsat, aby bylo jasnější, jak Bůh jednal s touto duší, která byla

ještě slepá, třebaže velice toužila sloužit mu podle svého nejlepšího uznání, a proto se rozhodla činit veliké pokání. Přitom už ani tolik nehleděla na to, aby konala zadostiučinění za své hříchy, ale spíše aby se zalíbila Bohu a stala se pro něj příjemnou. [Byl tak znechucen svými minulými hříchy a tak horoucně toužil konat veliké věci z lásky k Bohu, že ačkoliv si nemyslel, že by mu snad byly jeho hříchy odpuštěny, přesto si v myšlenkách na pokání, které hodlal činit, na hříchy v podstatě ani nevzpomněl.] Když si tedy vybavil nějaké pokání, které učinili svatí, umiňoval si, že se takto bude kát také, ba ještě více. A v těch myšlenkách nacházel veškerou svou útěchu, protože ještě neviděl dovnitř a nevěděl, co je pokora nebo láska nebo trpělivost nebo rozvaha, která tyto ctnosti řídí a měří je. Jeho úmyslem bylo konat tyto veliké vnější skutky, protože tak to dělali svatí k slávě Boží, a nehleděl na žádné další podrobnosti.

15. Jak se tak ubíral svou cestou, dohonil ho nějaký Maur,⁵⁷ který jel na mule. Když si tak spolu cestou povídali, přišla řeč na Pannu Marii a Maur říkal, že milerád uznává, že Panna počala bez muže, ale že porodila a zůstala přitom pannou, tomu že věřit nemůže – a uváděl přirozené důvody, které se naskýtal. Toto mínění mu poutník⁵⁸ nebyl schopen vyvrátit, ať se snažil sebevíc. Maur potom velice rychle pokračoval v cestě, až mu zmizel z očí; on však dál přemýšlel o tom, co se mu s Maurem přihodilo. Začal v duši pociťovat nespokojenost, protože se mu zdálo, že nekonal svou povinnost, a zároveň cítil nevoli vůči Maurovi, protože se mu zdálo, že jednal špatně, když dovolil, aby Maur říkal o Panně Marii takové věci, a že je povinen ujmout se její cti. A tedy zatoužil vyhledat toho Maura a mužně si to s ním vyřídit za to, co řekl, a když dlouho bojoval s těmi přáními, začal nakonec pochybovat a nevěděl, co je povinen udělat. Maur, který ho předjel, mu řekl, že jede na místo, které bylo jen kousek od jeho cesty, velmi blízko královské silnice, ačkoliv ta tímto místem neprocházela.

mu: „Nechť se vám můj Pán Ježíš Kristus ráčí jednoho dne zjevit!“ On nad tím užasl, protože to bral zcela doslovně: „Mně že se má zjevit Ježíš Kristus?“⁷⁴

Nadále zůstával každou neděli při své obvyklé zpovědi a svatém přijímání.⁷⁵

22. Ale mezitím začal mít mnoho skrupulí.⁷⁶ Ačkoliv svou životní zpověď na Montserratu vykonal velice pečlivě a vesměs písemně, jak bylo uvedeno, přece se mu občas zdálo, že se z některých věcí nevyzpovídal – a to ho velmi trápilo. Protože i když se z toho dostatečně vyzpovídal, zůstával neuspokojen. Začal tedy hledat nějaké duchovní muže, aby ho zbavili těch skrupulí, ale nic mu nepomáhalo. Až mu konečně jeden doktor, muž velice duchovní, který kázal⁷⁷ v sídelním kostele,⁷⁸ jednoho dne ve zpovědi řekl, aby napsal všechno, nač si dovede vzpomenout. Udělal to; ale když se vyzpovídal, skrupule se mu vracely znovu a pochybnosti se jen pokaždé o něco zmírňovaly, takže byl velice sklíčený. Ačkoliv mu bylo jasné, že mu ty skrupule velice škodí a že by se jich měl zbavit, přesto toho nebyl schopen. Někdy ho napadalo, že by ho zachránilo, kdyby mu zpovědník ve jménu Ježíše Krista poručil, aby se nezpovídal z ničeho z minulosti. Přál si tedy, aby mu to zpovědník poručil, ale neměl odvahu mu to říci.

23. Ale aniž mu to řekl, poručil mu zpovědník sám od sebe, aby se z ničeho z minulosti nezpovídal, leda snad že by to bylo něco úplně jasného. On však považoval všechny ty věci za velice jasné, proto mu ten rozkaz vůbec nepomohl, a tak se soužil dál. V té době bydlel tento poutník ve světničce, kterou mu dali dominikáni ve svém klášteře,⁷⁹ a celých sedm hodin, kdy se modlil, klečel na kolenou, stejně tak i při všech ostatních již zmiňovaných duchovních cvičeních, a vstával každý den o půlnoci; ale v ničem z toho nenacházel vysvobození ze svých skrupulí, ačkoliv už ho trápily mnoho měsíců.⁸⁰ Až jednou, když se tím zase moc soužil, začal se velice vroucně a nahlas modlit k Bohu, řka: „Pomoz mi, Pane Bože, protože u lidí ani u žádného tvora nenacházím

vysvobození. Kdybych tušil, že ho někde mohu najít, žádná námaha by pro mě nebyla veliká. Ukaž mi ty, Pane Bože, kde najdu vysvobození; i kdybych měl jít třeba za nějakým psíkem, aby mi pomohl, udělám to.“

24. Když takto přemýšlel, míval často silná pokušení vrhnout se dolů velkým otvorem, který byl v jeho pokoji hned vedle místa, na kterém se modlil. Protože však věděl, že zabít se je hřích, znovu volal: „Pane Bože, neudělám nic, co by tě urazilo!“ A opakoval ta slova znovu a znovu. A tak si vzpomněl na událost ze života jednoho světce, který proto, aby získal od Boha cosi, po čem velice toužil, mnoho dní nejedl, až to nakonec získal.⁸¹ Když o tom hodnou chvíli přemýšlel, rozhodl se konečně, že to udělá; v duchu si říkal, že nebude jíst ani pít, dokud se nad ním Bůh nesmiluje nebo nepocítí, že se blíží smrt. Kdyby se totiž přiblížila jeho poslední hodinka, takže by bez jídla musel zanedlouho zemřít, v tom případě – tak si to umiňoval – by poprosil o chléb a najedl by se (jako by o něj v té poslední chvíli ještě mohl poprosit anebo ho sníst).

25. To se stalo jednu neděli, když byl po sv. přijímání; a vydržel celý týden, aniž vzal cokoli do úst. Přičemž nepřestal konat svá obvyklá cvičení, chodil na bohoslužby a modlil se na kolenou, a to i o půlnoci atd. Následující neděli šel ke zpovědi, a protože svému zpovědníkovi říkával velice dopodrobna, co dělá, řekl mu také, že ten týden nic nejedl. Zpovědník mu přikázal, aby půst přerušil; a tak i když se ještě cítil být silný, přece jen ho poslechl – ten den i den následující skrupule nepřicházely. Ale třetího dne, bylo to v úterý, ho začaly při modlitbě napadat hříchy a jako korálky na niti se řadil v myšlenkách jeden hřích z minulosti za druhým a jemu se zdálo, že se z nich musí znovu zpovídat. Na konci těch myšlenek pocítoval jakýsi odpor k životu, který vedl, a jakési nutkání skončit s ním. A vtom dal Bůh, že pocítil jako ze spánku.⁸² Protože mu Bůh poskytl jisté zkušenosti ohledně různých duchů, začal probírat cesty,⁸³ kterými tento duch přišel. A tak se naprosto jasně rozhodl, že se už

nebude zpovídat z ničeho minulého – a od toho dne⁸⁴ byl skrupulí zbaven a byl si jist, že ho od nich ve svém milosrdenství osvobodil Pán Bůh.

26. Kromě svých sedmi hodin modlitby se zaměstnával tím, že pomáhal v duchovním životě⁸⁵ některým duším, které tam za ním chodily. Celý volný zbytek dne věnoval přemýšlení o Božích věcech, o něčem z toho, co ten den četl⁸⁶ nebo o čem rozjímal. Když uléhal, napadaly ho často veliké věci i duchovní útěchy, takže mu to bralo značný díl z toho mála času, který měl určený ke spánku. Když to několikrát zvážil, v duchu si pomyslel, že má jistý čas určený k jednání s Bohem a navíc ještě celý zbytek dne – a tak začal pochybovat o tom, zda ty poznatky přicházejí od dobrého ducha. Nakonec v duchu usoudil, že by na to neměl myslet a měl by spát stanovenou dobu – a to také udělal.⁸⁷

27. Když setrval ve své zdrženlivosti a nejedl maso a byl v tom natolik pevný, že to nechtěl nijak změnit, jednoho dne ráno se mu maso zjevilo,⁸⁸ jako by je viděl tělesnými očima, ačkoliv předtím po něm vůbec netoužil; a zároveň pocítil změnu vůle v tom smyslu, že by od té doby měl maso jíst. Ačkoliv si pamatoval na své dřívější předsevzetí, nemohl o té věci pochybovat; mohl se jenom rozhodnout, že bude jíst maso. Když to později vypravoval svému zpovědníkovi, ten mu říkal, aby si dal pozor, jestli to snad není pokušení.⁸⁹ On o tom však po dobré úvaze nemohl nikdy pochybovat.⁹⁰

V té době s ním Bůh zacházel tak, jako zachází učitel ve škole s dítětem, když je učí.⁹¹ A ať už to bylo pro jeho nechápavost, nebo protože neměl nikoho, kdo by ho poučoval,⁹² anebo díky pevné vůli mu sloužit, kterou do něj vložil sám Bůh, jasně soudil, že s ním Bůh tak zachází, a tento úsudek si vždy zachoval. Dokonce kdyby o tom pochyboval, byl by přesvědčen, že uráží jeho božskou Velebnost. Něco z toho je patrné z následujících pěti bodů.

28. Za první. Byl velice oddán Nejsvětější Trojici, a proto se každý den modlíval ke všem třem Osobám zvlášť. A protože

se modlil také k Nejsvětější Trojici, napadala ho myšlenka: jak to, že koná čtyři modlitby k Trojici? Ale nijak zvlášť ho to nezatěžovalo, pokládal to za málo důležité. Když se však jednoho dne modlil na schodech téhož kláštera⁹³ Hodinky Panny Marie, spatřil najednou Nejsvětější Trojici v podobě tří kláves,⁹⁴ což bylo doprovázeno tolika slzami a tak hlubokými vzdechy, že se nedokázal ovládnout. Když šel toho rána v průvodu, který odtud vycházel, nebyl po celou dobu až do oběda schopen zadržet slzy.⁹⁵ A ani po obědě nedokázal mluvit o ničem jiném než o Nejsvětější Trojici – mluvil s mnoha velmi rozmanitými přirovnáními a s velkou radostí a útěchou, takže mu tato památka zůstala na celý život a pocituje vždy velikou vroucnost, když se modlí k Nejsvětější Trojici.

29. Za druhé. Jednou se mu v myšlenkách s velkou duchovní radostí zjevilo, jak Bůh stvořil svět. Zdálo se mu totiž, že vidí cosi bílého, z čeho vycházejí jakési paprsky, a že z toho Bůh činí světlo. Ale tyto věci nedovedl vysvětlit a ani si úplně dobře nepamatoval na ty duchovní poznatky, které mu Bůh v těch dobách vštěpoval do duše.⁹⁶

Za třetí. Od té doby, co začal dostávat od Boha útěchu a co viděl užitek, který působí svým jednáním v duších, skončil v Manrese, kde pobyl téměř rok, s dřívějšími výstřednostmi.⁹⁷ Už si stříhal nehty a dával si stříhat vlasy. A když byl jednoho dne v této osadě v kostele zmíněného kláštera na mši svaté a probíhalo pozdvihování Těla Páně, uviděl vnitřním zrakem cosi jako bílé paprsky, které přicházely shora; a ačkoliv to po tak dlouhé době nedovede dobře vyložit, patrně svým vnitřním zrakem viděl to, jak je Ježíš Kristus, náš Pán, přítomen v té Nejsvětější Svátosti.

Za čtvrté. Častokrát a dlouho při modlitbě vídal vnitřním zrakem Kristovo člověčenství; ta podoba, která se mu zjevovala, byla něco jako bílé tělo, ani velké, ani malé, ale nerozpoznával žádné členění údů.⁹⁸ To viděl v Manrese mnohokrát; kdyby řekl dvacetkrát nebo snad čtyřicetkrát, neodvážil by se soudit, že je to lež. Někdy to vídal, když byl v Jeruzalémě,

a jindy pak, když byl na cestě nedaleko Padovy.⁹⁹ A stejně tak viděl i Pannu Marii – bez rozlišení údů. Tyto věci, které spatřil, ho tehdy utvrdily ve víře a tak ho v ní navždy upevnily, že si mnohokrát v duchu pomyslel: Kdyby nebylo Písma, aby nás učilo o těchto pravdách víry, on sám by se za ně rozhodl umřít pouze pro to, co viděl.

30. Za páté. Jednou šel¹⁰⁰ ze zbožnosti do jednoho kostela (myslím, že se jmenuje kostel sv. Pavla), který je od Manresy vzdálen něco přes míli¹⁰¹ a cesta vede podél řeky. Když tak kráčel ve svých zbožných myšlenkách, posadil se na chvíli a hleděl k řece, která tudy tekla. Když tam seděl, začal se mu rozjasňovat vnitřní zrak; neměl žádné vidění, ale chápal a poznával mnoho věcí jak z duchovního života, tak z víry a vzdělání – a to s tak ohromným osvětlením, že se mu všechny ty věci zdály nové. Není možné vyložit jednotlivosti, které tehdy pochopil, ačkoliv jich bylo mnoho, lze pouze říci, že se mu velice rozjasnila mysl; takže kdyby shromáždil všechnu pomoc, kterou získal od Boha, i všechny věci, které poznal, a to za celé období svého života až do více než dvašedesáti let,¹⁰² a kdyby je všechny spojil dohromady, zdá se mu, že nezískal tolik, kolik tehdy za jediný okamžik. [Byl natolik osvětlen, že se mu zdálo, jako by byl jiný člověk a přemýšlel jinak než dřív.]¹⁰³

31. Když to trvalo hodnou chvíli, šel a poklekl před křížem, který stál poblíž, aby vzdal Bohu díky. A tam se mu zase zjevilo to, co se mu zjevovalo často a co nikdy nerozpoznal, totiž ona věc, o které jsme už mluvili¹⁰⁴ – zdála se mu velice krásná a měla mnoho očí. Když však stál před tím křížem, dobře viděl, že ta překrásná věc nemá barvu, jako mívala dřív; velice jasně poznával s přisvědčením vůle, že je to zlý duch.¹⁰⁵ Dlouho a často se mu potom zjevoval a on ho pohrdavě zaháněl poutnickou holí, se kterou chodíval.

32. Když byl jednou v Manrese nemocný,¹⁰⁶ měl velmi vysokou horečku a vypadalo to na smrt; z toho jasně soudil, že co nevidět vydechne duši. Vtom mu cosi uvnitř říkalo, že je

spravedlivý.¹⁰⁷ To ho tak soužilo, že nedělal nic jiného, než že proti tomu bojoval a předkládal si své hříchy; tato myšlenka ho trápila víc než samotná horečka. Ale nebyl schopen tu myšlenku přemoci, ať se snažil sebevíc. Když mu trochu klesla horečka, byl už mimo nebezpečí smrti; a tehdy začal hlasitě volat na nějaké paní, které ho tam přišly navštívit, že až ho podruhé uvidí na smrt nemocného, aby na něj křičely a říkaly mu hříšníku a ať si jen vzpomene na urážky, kterých se proti Bohu dopustil.

33. Když pak jednou cestoval po moři z Valencie do Itálie¹⁰⁸ a strhla se bouře, zlomilo se na lodi kormidlo a došlo to tak daleko, že podle něho i mnoha jiných, kteří na té lodi pluli, nebylo vůbec možné uniknout smrti. Když tehdy zpytoval svědomí a připravoval se na smrt, neměl strach ohledně svých hříchů, ani že bude zatracen; pociťoval však veliké zahánění a bolest, protože se domníval, že nevyužil dobře darů a milostí, které mu Bůh, náš Pán, udělil.

Jindy pak, roku 1550, na tom byl velice špatně; byl velmi těžce nemocen a podle něj i podle mnoha jiných osob to byly jeho poslední okamžiky. Když tehdy pomyslel na smrt, prožíval tak velikou duchovní útěchu a měl tak velikou radost z toho, že zemře, že se celý rozplýval v slzách; plakal tak vytrvale, že často přestával myslet na smrt, aby neměl tolik té útěchy.

34. Když přišla zima, zase velice těžce onemocněl, a aby mohl být ošetřován, nechalo ho město převézt do domu otce jistého Ferrery,¹⁰⁹ který byl později ve službách Baltasara de Faria.¹¹⁰ Tam se o něj starali velice pečlivě, a protože ho už měly mnohé urozené paní v úctě, bděly u něho i v noci.¹¹¹ A i když se z té nemoci zotavil, byl přece jen velmi zesláblý a často míval bolesti žaludku. Kvůli tomu, ale i proto, že zima byla velmi tuhá, ho přinutili, aby se lépe oblékal, obouval a pokrýval si hlavu; a tak ho přiměli k tomu, že si vzal dvě hnědé kazajky z velmi hrubé látky a ze stejné látky i pokrývku na hlavu na způsob poločepice.

V té době to už bylo hodně dlouho, co dychtivě toužil rozmlouvat o duchovních věcech a vyhledávat lidi, kteří by jich byli schopni. Blížil se čas, kdy zamýšlel odjet do Jeruzaléma.

Kapitola VII. – V Salamance

(asi od poloviny července do poloviny září 1527)

Příchod do Salamanky. Poutník je znovu obžalován a vězněn, ale konečně se zase prokáže jeho nevina. Rozhodne se pokračovat ve studiu v Paříži.

64. Když přišel do Salamanky²⁰⁰ a modlil se v jednom kostele, poznala nějaká zbožná žena, že patří k družině, protože jeho čtyři druhové tam přišli už před několika dny. Zeptala se ho na jméno a zavedla ho k bytu jeho druhů. Když byl v Alcalá vynesen rozsudek, že se mají oblékat jako studenti, poutník řekl: „Když jste nám poručili, abychom si přebarvili oděv, udělali jsme to. Ale to, co po nás chcete teď, nemůžeme udělat, protože si oblečení nemáme za co koupit.“ Sám vikář jim tedy opatřil šaty, barety a všechno ostatní, co mají studenti. Takto oblečení tedy odešli z Alcalá.

V Salamance se zpovídal u jednoho řeholníka sv. Dominika u sv. Štěpána.²⁰¹ Když už tady byl deset nebo dvanáct dní, řekl mu jednoho dne zpovědník: „Otcové v domě by s vámi chtěli mluvit.“ Poutník odpověděl: „Ve jménu Páně.“ „Bylo by tedy dobré,“ řekl zpovědník, „kdybyste sem přišel v neděli na oběd. Ale chci vás upozornit na jednu věc: budou se od vás chtít mnohé dozvědět.“ Přišel tedy v neděli i s Calixtem. Po obědě s nimi zašel podpřevor²⁰² – převor nebyl doma – se zpovědníkem a asi ještě s jedním řeholníkem do nějaké kaple. Podpřevor začal velice přívětivě vykládat, že mají dobré zprávy o jejich životě a mravech, že káží jako apoštolové²⁰³

a že by se o tom rádi dozvěděli něco víc. Začal se tedy vyptávat, co studovali. Poutník odpověděl: „Z mých druhů jsem nejvíc studoval já.“ A vyjmenoval mu těch několik málo předmětů, které studoval, a dodal, jaké má ubohé základy.

65. „Ale co tedy vlastně kážete?“ „My,“ řekl poutník, „nekážeme. My pouze s některými lidmi důvěrně hovoříme o duchovních věcech. Když nás například někdo pozve, tak si s těmi lidmi po jídle povídáme.“ Řeholník se zeptal: „Ale o kterých duchovních věcech mluvíváte? Právě to bychom rádi věděli.“ Poutník na to: „Někdy mluvíme o té ctnosti a jindy o jiné – ale vždy ji chválíme. Někdy mluvíme o té neřesti a jindy o jiné – ale vždy ji haníme.“ „Vy nejste studovní,“ pokračoval řeholník, „a mluvíte o ctnostech a neřestech. O tom však člověk může mluvit pouze buď ze studií, anebo z Ducha svatého. Ve vašem případě to není ze studií, ale z Ducha svatého. [A právě to, co je od Ducha svatého, bychom se chtěli dozvědět].“ Poutník byl teď už trochu ostražitý, protože se mu tento způsob dotazování nelíbil,²⁰⁴ takže po chvíli řekl, že není třeba o těch věcech dál mluvit. Řeholník naléhal: „Když nyní existuje tolik Erasmových²⁰⁵ a jiných bludů, nechcete vyložit, co říkáte?“

66. Poutník na to: „Otče, neřeknu víc, než jsem řekl, ledaže by mě k tomu přinutili mí představení.“ Ještě předtím se tento řeholník ptal, proč je Calixto tak divně oblečený; měl totiž na sobě krátkou kazajku, na hlavě veliký klobouk, v ruce poutnickou hůl a jakési boty skoro až do půl lýtek – a protože byl velmi robustní, vypadal o to hůř. Poutník mu vyprávěl, jak byli zatčeni v Alcalá a jak jim bylo poručeno oblékat se podle studentů. Jeho druh dal v tomto velkém horku svůj studentský kabát jednomu chudému klerikovi. Najednou ten řeholník posunky naznačil, že se mu to nelíbí, a procedil mezi zuby: „Láska začíná od sebe.“²⁰⁶

Ale vraťme se k vypravování. Když nebyl podpřevor schopen z poutníka už nic dalšího dostat, řekl: „Zůstaňte tady; však my už to nějak uděláme, abyste řekli všechno.“ Nato

všichni řeholníci velice rychle odešli. Když se však ještě předtím poutník zeptal, zda mají zůstat v té kapli, nebo někde jinde, podpřevor odpověděl, aby zůstali v kapli. Řeholníci dali hned pozamykat všechny dveře a patrně jednali se soudci. Ti dva zůstali tři dny v klášteře, aniž by se cokoliv dozvěděli od soudu, a jedli s řeholníky v jejich jídelně. Neustále byla jejich světnice plná řeholníků, kteří se na ně chodili dívat, a poutník stále mluvil o svých obvyklých věcech, takže to mezi nimi už začínalo být napjaté, protože tu bylo mnoho těch, kteří mu byli nakloněni.

67. Po těch třech dnech přišel notář a odvedl je do vězení. Neumístili je dole se zločinci, ale v horní světnici, která však byla stará a neobydlená, takže tu bylo mnoho špíny. Oba je spoutali jedním řetězem – každého za jednu nohu; řetěz byl připevněn ke sloupu, který procházel středem domu, a byl dlouhý zhruba deset až třináct pídí, takže když chtěl jeden z nich něco udělat, musel se toho zúčastnit i ten druhý. Celou tu noc probděli. Když se následujícího dne rozneslo po městě, že jsou uvězněni, poslali jim lidé do vězení deky, aby měli na čem spát, a mnoho dalších potřebných věcí. Stále je přicházela navštívit spousta lidí a poutník nadále pokračoval v hovorech o Bohu atd.

Přišel je vyslýchat bakalář Frías²⁰⁷ (vyslýchal každého zvlášť) a poutník mu odevzdal všechny své listy – duchovní cvičení – aby je prozkoumali. Když se jich ptali, jestli mají druhy, odpověděli, že mají, a také jim řekli, kde bydlí. Na bakalářův rozkaz tam hned zašli a přivedli Cácerese a Arteagu do vězení; nechali tam však Juanica, který se později stal řeholníkem.²⁰⁸ Ty dva však neumístili nahoru k poutníkovi, ale dolů k obyčejným vězňům. Ani tehdy si poutník nechtěl vzít obhájce nebo zástupce.

68. O několik dní později byl vězeň předvolán před čtyři soudce, protože si už všichni přečetli jeho cvičení. Tři z nich byli doktoři: Sanctisidoro, Paravinhas a Frías,²⁰⁹ a čtvrtý bakalář Frías. Tady se ho ptali na mnoho věcí, a to nejen ohledně

duchovních cvičení; ptali se ho i na bohosloví, například na Nejsvětější Trojici a na Nejsvětější Svátosti – chtěli vědět, jak těm článkům rozumí. Poutník začal nejprve svou předmluvou.²¹⁰ Nicméně na rozkaz soudců promluvil, a to tak, že mu neměli co vytknout. Bakalář Frías, který se v těchto věcech zdál být horlivější než ostatní, se ho zeptal také na případ z církevního práva. Na to všechno musel odpovídat, ale vždycky nejprve podotkl, že neví, co doktoři o těch věcech říkají. Potom mu poručili, aby vyložil první přikázání tak, jak je obvykle vykládá. Pustil se do výkladu; mluvil tak dlouho a řekl toho o prvním přikázání tolik, že neměli chuť žádat od něho víc. Když na začátku mluvili o duchovních cvičeních, velmi doráželi na jediný bod, který byl v jejich úvodu: kdy je myšlenka hřích všední a kdy smrtelný.²¹¹ Šlo jim o to, že o té věci poutník rozhoduje, ačkoliv není studovaný. On odpovídal: „Zda je to pravda, nebo ne, o tom rozhodněte vy sami; a pokud to není pravda, odsudte to.“ Oni však nakonec odešli, aniž by cokoliv odsoudili.

69. Mezi mnoha lidmi, kteří si za ním přicházeli do vězení promluvit, se jednou objevil i don Francisco de Mendoza,²¹² který má dnes titul „kardinál burgoský“ – přišel tehdy s bakalářem Fríasem. Když se ho přívětivě ptal, jak se ve vězení má a jestli ho trápí, že je ve vazbě, odpověděl mu: „Řeknu vám, co jsem dnes pověděl jedné paní, která byla smutná z toho, že mě vidí ve vazbě. Řekl jsem jí: „Tím pouze dokazujete, že netoužíte být ve vazbě pro Boha. Copak vám se zdá, že vězení je takové zlo? Já vám tedy říkám, že v Salamance není tolik okovů a řetězů, že bych si pro Boha nepřál víc.““

V té době se stalo, že z tohoto vězení utekli všichni vězňové; ovšem poutníkovi dva druhové, kteří tu byli s nimi, neutekli. Když je ráno našli v cele s otevřenými dveřmi a samotné, všechny to velice poučilo a ve městě to způsobilo velký rozruch, takže je okamžitě přestěhovali do paláce, který stál vedle.

70. Po dvaadvaceti dnech vazby²¹³ je předvolali, aby vyslechli rozsudek: v jejich životě ani v jejich nauce nebyl

shledán žádný blud; takže mohou ve své činnosti nadále pokračovat – mohou tedy učit katechismus a mluvit o duchovních věcech. Soudcové však měli výhradu: nesměli nikdy vymezovat, co je hřích smrtelný a co je hřích všední. Leda snad za čtyři roky, až dokončí důkladnější studium. Po přečtení tohoto rozsudku se soudcové tvářili velice laskavě, protože chtěli, aby byl rozsudek přijat. Poutník řekl, že sice udělá všechno, co mu rozsudek přikazuje, ale že ho nepřijme; aniž by ho totiž odsoudili, zavírají mu ústa,²¹⁴ aby nemohl pomáhat bližním. I když doktor Frías, který mu byl velmi nakloněn, sebevíc naléhal, poutník neřekl víc, než že dokud zůstane v salamanské pravomoci, bude dělat, co se mu poroučí.²¹⁵

Hned nato byli propuštěni z vězení; poutník předal tu věc Bohu a přemýšlel, co má dělat.

Pobyt v Salamance se tímto velice zkomplikoval; měl pocit, že když má zakázáno vymezovat smrtelný a všední hřích, má tím uzavřenou bránu k tomu, aby prospíval duším.

71. A tak se rozhodl, že půjde studovat do Paříže.²¹⁶

Když se poutník v Barceloně radil, zda má jít studovat a co, přemýšlel pouze o tom, jestli po skončení studia vstoupí do řádu nebo půjde jen tak světem. Když ho napadlo vstoupit do řádu, okamžitě zatoužil vstoupit do takového, který je v úpadku a je málo reformovaný, aby v něm mohl víc trpět. Rovněž si myslel, že lidem zde snad Bůh tímto pomůže; a Bůh mu dával velkou víru, že bude dobře snášet všechny urážky a křivdy, kterých se oni proti němu dopustí.

V době vazby v Salamance ho neopouštěla tato touha pomáhat duším a za tím účelem nejprve studovat a také se spojit s několika lidmi stejného smýšlení a udržet si ty, které už znal. Proto když se rozhodl, že odejde do Paříže, domluvil se s nimi, aby na něj v Salamance počkali, a on půjde a uvidí, jestli se mu podaří najít prostředky, aby mohli studovat.

72. Mnoho vynikajících lidí na něj velmi naléhalo, aby neodcházel, ale nikdy s tím u něj neobstáli. Patnáct nebo

dvacet dní poté, co byl propuštěn z vězení, sám odešel,²¹⁷ vzal si s sebou na oslíka pouze několik knih. Když přišel do Barcelony,²¹⁸ všichni, kdo ho znali, ho zrazovali od cesty do Francie – v té době tu zuřily velké války a lidé mu podrobně vyprávěli různé případy, dokonce mluvili i o tom, že Španěly napichují na rožeň. Ale on nikdy nepocítil sebemenší strach.

Kapitola VIII. – Na studiích v Paříži

(od 2. února 1528 do konce března 1535)

Poutník opakuje humanitní studium. Musí překonávat problémy chudoby. Dostane se do situace, kdy by mohl přijít o čest – a proč se to stalo. Uvádí různé příklady ctností. Mimochodem vypravuje, co se stalo s jeho dřívějšími druhy. Začíná studovat filosofii. Spřátelí se s Fabrem a Xavierem. Hrdinně se přemůže, když v Paříži zuří mor. Je prohlášen bakalářem. Potom onemocní. Vrací se do Španělska, aby se zotavil a obstaral nějaké záležitosti.

73. Vydal se tedy sám a pěšky na cestu do Paříže a dorazil tam zhruba kolem měsíce února – podle jeho vyprávění to bylo roku 1528 nebo 1527.²¹⁹ [Když byl totiž ve vazbě v Alcalá, narodil se španělský korunní princ,²²⁰ podle toho je možno datovat všechny dřívější události.] Ubytoval se v jednom domě s několika Španěly a chodil studovat humanitu na Montaigu.²²¹ Důvod byl prostý: jelikož ho přiměli postupovat ve studiu velice rychle, zjistil, že má veliké nedostatky v základech. Studoval tedy s dětmi a podroboval se pařížskému řádu a způsobu.

Hned když přišel do Paříže, dal mu jeden obchodník na poukázku z Barcelony 25 escudů.²²² Ty si poutník uložil u jednoho ze Španělů, se kterým bydlel, ale ten je brzy utratil a neměl mu čím splatit. Takže po půstu²²³ už poutník neměl z těch peněz nic; jednak proto, že měl sám nějaké výdaje, a jednak z výše uvedených důvodů. Byl tedy přinucen žebrať a také se vystěhovat z domu, ve kterém bydlel.

74. Přijali ho do špitálu sv. Jakuba za Neviňátky.²²⁴ Mělo to ovšem velikou nevýhodu, co se týče studia, protože špitál byl hezký kus cesty od koleje de Montaigu; aby byla brána

špitálu otevřená, musel se domů vrátit při zvonění Anděl Páně a odcházet až za dne, takže nemohl navštěvovat všechny vyučovací hodiny.²²⁵ Druhou překážkou bylo to, že musel prosit o almužnu, aby se uživil. Už asi pět let neměl bolesti žaludku, začal tedy s většími kajícnostmi a posty. Když však takto strávil jistý čas ve špitálu a po žebrotě a viděl, že neprospívá ve studiu, přemýšlel, co má dělat. Když zjistil, že někteří studenti slouží v kolejích regentům²²⁶ a mají čas na studium, rozhodl se hledat si pána.

75. Uvažoval o tom a měl předsevzetí, ve kterém nacházel útěchu; představoval si totiž, že magistr bude Kristem a že některému studentovi dá jméno sv. Petr, jinému sv. Jan – a stejně tak dá jména dalším studentům podle apoštolů. Uvažoval: když mi poručí magistr, pomyslím si, že mi poručí Kristus, a když mi poručí někdo jiný, pomyslím si, že mi poručí sv. Petr. Dával si velice záležet, aby si pána našel: mluvil jednak s bakalářem Castrem,²²⁷ jednak s řeholníkem od kartuziánů, který znal mnoho magistrů, a také s jinými lidmi, ale nikdo mu žádného pána nenašel.

76. Když stále nenacházel pomoc, řekl mu nakonec jednoho dne jeden španělský řeholník, že bude nejlepší, když si každý rok zajde do Flander²²⁸ a obětuje dva měsíce nebo snad i méně na to, aby si odsud přinesl tolik peněz, že za ně bude moci studovat celý rok. To se mu zdálo dobré, a tak se za to modlil k Bohu. Řídil se touto radou a každý rok si přinášel z Flander tolik peněz, že se jakžtakž protloukal. Jednou se dostal také do Anglie a přinesl si víc almužny, než kolik si obvykle nosil předešlá léta.

77. Když se poprvé vrátil z Flander, začal se ještě horlivěji než obvykle věnovat duchovním rozmluvám. Dával cvičení téměř současně třem lidem, a to Peraltovi,²²⁹ bakaláři Castrovi, který bydlel na Sorbonně,²³⁰ a Biskajci Amadorovi, který bydlel u sv. Barbory.²³¹ Všichni tři se velice změnili a hned rozdali knihy a všechno, co měli, chudým. Začali po Paříži prosit o almužnu a ubytovali se ve špitálu sv. Jakuba, kde dřív

bydlel poutník a odkud z výše uvedených důvodů odešel. To vyvolalo veliký rozruch na univerzitě, protože dva z nich byli velice vážené a známé osoby. Španělé tedy okamžitě začali dorážet na tyto dva magistry, a když je ani zdůvodňováním a přemlouváním nemohli přimět k tomu, aby se vrátili na univerzitu, přiřítili se jednoho dne se zbraněmi v rukou a odvedli je ze špitálu.

78. Když je přivedli na univerzitu, dohodli se takto: až dokončí studium, pak už si mohou plnit svá předsevzetí.²³² Bakalář Castro odešel později do Španělska, nějaký čas kázal v Burgosu a stal se kartuziánem ve Valencii.²³³ Peralta se vydal na cestu do Jeruzaléma – pěšky a jako poutník. Byl však zadržen v Itálii jedním vojenským velitelem, svým příbuzným, který našel prostředky, jak jej přivést k papeži. Dosáhl nakonec toho, že mu papež rozkázal, aby se vrátil do Španělska. Toto všechno se však nestalo hned, ale o několik let později.

V Paříži začaly kolovat řeči proti poutníkovi, nejvíce mezi Španěly. Magistr de Gouveia řekl, že z Amadora, který bydlel v jeho koleji, udělal blázna, a tak si předsevzal a také to nahlas oznámil, že mu při první příležitosti, až přijde ke sv. Barboře, poručí dát dvoranu – jakožto svědci studentů.²³⁴

79. Španěl, se kterým zpočátku bydlel a který utratil jeho peníze, aniž mu je kdy splatil,²³⁵ odcestoval přes Rouen do Španělska. Zatímco však čekal v Rouenu na převoz, onemocněl. O tom, že je nemocný, se poutník dozvěděl z nějakého jeho dopisu a zatoužil navštívit ho a pomoci mu. Také si myslel, že by ho za těchto okolností mohl přesvědčit, aby opustil svět a zcela se věnoval službě Boží.²³⁶

Aby se mu podařilo toho dosáhnout, hodlal jít těch osmadvacet mil z Paříže do Rouenu pěšky, bos, bez jídla a pití. Když se však za to modlil, pociťoval velký strach. Nakonec šel ke sv. Dominiku a tam se rozhodl, že půjde, jak si usmyslel, protože už pominuly obavy z toho, že by pokoušel Boha.

Následujícího dne ráno, kdy se měl vydat na cestu, vstal velmi brzy. Když se však začal oblékat, přepadl ho takový

strach, že se mu zdálo, že ani není schopen se obléci. Přesto však vyšel z domu a přešel město, ještě než se zcela rozednilo. Strach ho nicméně neustále svíral, a to až do Argenteuilu, což je městečko vzdálené tři míle od Paříže směrem k Rouenu, kde prý je Kristovo roucho.²³⁷ Když prošel stále ještě duchovně ztrápený tímto městečkem a vystoupil na jakousi výšinu,²³⁸ začal strach opadat a najednou pocítil tak velikou útechu a duchovní posilu, že začal v těchto polích hlasitě mluvit s Bohem atd. Urazil toho dne čtrnáct mil a pak nocoval s chudým žebrákem ve špitálu. Druhý den nocoval ve stodole na slámě – a třetí den pak dorazil do Rouenu. Po celou tu dobu nejedl a nepil a šel bos, jak si usmyslel. V Rouenu potěšil nemocného a pomohl ho dopravit na loď, která měla odjet do Španělska. Dal mu také dopis a poslal ho ke svým druhům, kteří byli v Salamance – ke Calixtovi, Cáceresovi a Arteagovi.²³⁹

80. Abychom už o těchto družích nemuseli dále mluvit, byly jejich osudy následující:

Když byl poutník v Paříži, často jim psával dopisy, jak se domluvili, že v podstatě nemá žádnou možnost pozvat je, aby přišli studovat do Paříže. Nicméně zkusil napsat doně Leonoře de Mascarenhas,²⁴⁰ aby se pokusila pomoci Calixtovi tím, že napíše portugalskému králi. Tak by snad mohl získat jedno ze stipendií, která portugalský král v Paříži uděloval. Doña Leonor dala Calixtovi mulu a peníze na útratu. Calixto přišel ke dvoru portugalského krále, ale nakonec neodjel do Paříže. Vrátil se do Španělska a odešel v družině jedné zbožné paní do císařské Indie.²⁴¹ Potom se znovu vrátil do Španělska a znovu odcestoval do Indie. Když se pak zase vrátil do Španělska, byl už bohatý a vzbudil v Salamance údiv u všech, kteří ho dřív znali.

Cáceres se vrátil do Segovie, do svého rodného města, a tam začal žít takovým způsobem života, jako by zcela zapomněl na své první předsevzetí.

Arteagovi byla udělena komenda.²⁴² Později, když už bylo Tovaryšstvo v Římě,²⁴³ mu bylo uděleno biskupství

v Indii.²⁴⁴ Napsal poutníkovi, aby je dal někomu z Tovaryšstva; když mu však poutník odpověděl záporně, odešel po vysvěcení na biskupa do císařské Indie, kde za zvláštních okolností zemřel. Když byl totiž nemocný, chladily se pro něj dvě láhve: jedna s vodou, kterou mu lékař předepsal, a druhá s roztokem jedovatého sublimátu. Omylem mu byla podána tato druhá láhev, po jejímž požití zemřel.

81. Poutník se vrátil z Rouenu do Paříže a zjistil, že o něm po události s Castrem a Peraltou koluje spousta řečí a že si ho dal předvolat inkvizitor (byl to náš magistr Ori²⁴⁵ z řádu sv. Dominika). Nechtěl však déle vyčkávat, a tak si za ním zašel. Řekl mu, že se dozvěděl, že se po něm shání; dodal, že je připraven na všechno, co od něj bude chtít, ale že ho prosí, aby to bylo brzy, protože chce vstoupit o sv. Remigiu toho roku do kurzu filosofie. Přál by si však, aby byly nejprve vyřízeny tyto věci, aby se mohl lépe věnovat svému studiu. Ovšem inkvizitor si ho už nezavolal; pouze mu řekl, že je pravda, že lidé mluvili o jeho počínání atd.

82. Brzy nadešel den sv. Remigia, což je začátek října,²⁴⁶ a poutník začal navštěvovat kurz filosofie, vedený profesorem magistrem Juanem Peňou. Začal studovat s předsevzetím, že se sice nadále bude stýkat s lidmi, kteří se rozhodli sloužit Bohu, ale že nebude postupovat dál a nebude vyhledávat nic jiného, aby mohl snáze studovat.²⁴⁷

Když začal poslouchat přednášky tohoto kurzu, pociťoval náhle stejná pokušení, která ho sváděla, když studoval v Barceloně gramatiku.²⁴⁸ Když seděl na přednášce, nebyl nikdy schopen dávat pozor, protože mu na mysl přicházela řada duchovních věcí. Když viděl, že takto prospívá ve studiu jen velmi málo, zašel si za svým profesorem a slíbil mu, že nikdy po celou dobu kurzu nevynechá přednášku, dokud se mu bude dařit sehnat chleba a vodu, aby se uživil. Jakmile toto slíbil, zmizely všechny ty zbožné myšlenky, které ho napadaly v nepravý čas, a poutník klidně pokračoval ve studiu. Tou dobou se stýkal s magistrem Petrem Fabrem a magistrem

Františkem Xavierem, které později duchovními cvičeními získal ke službě Boží.²⁴⁹

Po dobu kurzu ho nepronásledovali jako dřív. Proto mu jednou řekl doktor Frago,²⁵⁰ že je udiven, v jakém žije klidu, aniž ho kdo obtěžuje. Poutník odpověděl: „Důvod je prostý – s nikým nemluví o duchovních věcech; ale až dokončím kurz, vrátíme se k tomu.“

83. Zatímco spolu ti dva mluvili, přišel si nějaký řeholník promluvit s doktorem Fragem. Žádal ho, aby byl tak laskav a našel mu nějaký dům, protože v tom, kde bydlí, zemřelo mnoho lidí – on se domnívá, že na mor, protože se právě začal v Paříži šířit. Doktor Frago a poutník se chtěli jít na ten dům podívat; vzali s sebou jednu ženu, která tomu dobře rozuměla, a ta skutečně potvrdila, když vešla dovnitř, že je to mor. Poutník se také rozhodl vstoupit do domu; a když tu našel nemocného, potěšil ho a rukou se dotkl jeho rány. Když ho trochu potěšil a dodal mu odvahy, odešel. Ruka ho ovšem začala bolet, takže se mu zdálo, že má mor. Ta představa byla tak silná, že ji nebyl schopen přemoci, a tak si dal rázně ruku do úst a tam ji převaloval a myslel si: „Pokud máš mor na ruce, budeš ho mít také v ústech.“ Když to udělal, představa zmizela a zmizela i bolest v ruce.

84. Když se však vrátil do koleje sv. Barbory, kde tehdy bydlel a chodil na kurz, utíkali před ním všichni, kdo věděli, že vstoupil do zamořeného domu. Nechtěli mu dovolit vejít, a tak byl přinucen pobývat několik dní mimo kolej.

V Paříži je zvykem, že si studenti filosofie v třetím ročníku tzv. berou kámen,²⁵¹ aby se stali bakaláři. Protože stojí jeden escudo, nemohou si ho někteří velmi chudí studenti dovolit. Poutník začal pochybovat o tom, jestli je dobré, aby si ho vzal. Protože měl veliké pochybnosti a váhal, rozhodl se, že to nechá na svém profesorovi. Ten mu poradil, aby si ho vzal, a tak to udělal. Přesto se to neobešlo bez řečí; nějaký Španěl mu to samozřejmě vytkl.

V Paříži v té době už zase stonal; každých čtrnáct dní měl bolesti žaludku, které trvaly dobrou hodinu a vyvolávaly zimnici. Jednou dokonce tyto bolesti trvaly šestnáct nebo sedmáct hodin. V té době měl již dokončený kurz filosofie; studoval několik let bohosloví²⁵² a získal si své druhy.²⁵³ Nemoc se však stále zhoršovala a nebylo možno najít nějaký lék, ačkoliv se jich zkoušelo mnoho.

85. Lékaři už nedávali mnoho nadějí, říkali, že by mu snad mohl ještě prospět vzduch rodného kraje. To mu radili také druhové a velmi na něj naléhali. V té době byli již všichni rozhodnutí, že odejdou do Benátek a do Jeruzaléma a obětují život ve prospěch duší. Pokud nebudou mít dovoleno zůstat v Jeruzalémě, vrátí se do Říma a požádají Kristova náměstka, aby je rozmístil, kde to podle něj bude nejvíce ke slávě Boží a k užitku duší. Taky si předsevzali, že počkají rok na příležitost k odplutí z Benátek; a pokud toho roku nebudou mít příležitost odplout do Levanty, že budou zbaveni slibu ohledně Jeruzaléma a půjdou k papeži atd.

Nakonec se poutník nechal přemluvit svými druhy, protože mezi nimi byli také Španělé, kteří ještě měli urovnat nějaké záležitosti²⁵⁴ – a on je za ně mohl vyřídit. Dohodli se na tom, že až mu bude dobře, odejde urovnat jejich záležitosti a pak se přepraví do Benátek a tam bude čekat na své druhy.

86. To se událo roku 1535. Jeho druhové se měli podle úmluvy vydat na cestu na den obrácení sv. Pavla roku 1537,²⁵⁵ ačkoliv pak kvůli válkám odešli v listopadu roku 1536.²⁵⁶ Když byl poutník už na odchodu, dozvěděl se, že ho obžalovali u inkvizitora a zavedli proti němu proces. Když se to dozvěděl a viděl, že ho nepředvolávají, zašel si za inkvizitorem sám. Řekl mu, co slyšel; že je na odchodu do Španělska a že má druhy.²⁵⁷ Dodal, že ho prosí, aby vynesl rozsudek. Inkvizitor řekl, že byl skutečně zažalován, ale že v tom nevidí nic, co by bylo nějak zvlášť důležité. Chtěl pouze vidět jeho spisy o duchovních cvičeních; a když si je prohlédl, pochválil

je a požádal poutníka, aby mu nechal jejich opis, což poutník u dělal. Nicméně na něj však nadále naléhal, aby byl tak laskav a pokračoval v procesu až k rozsudku. Když se inkvizitor vymlouval, přišel poutník s veřejným notářem a se svědky k němu do domu a nechal si o všem sepsat protokolární potvrzení.²⁵⁸

Kapitola X. – V Benátkách a na cestě do Říma

(od konce prosince 1535 téměř do konce listopadu 1537)

V Benátkách dává poutník duchovní cvičení. Příchod druhů a jejich cesta do Říma. Poutník je vysvěcen na kněze. Protože nemohou odjet do Jeruzaléma, rozdělí se po benátském území. Jejich společná cesta do Říma a zjevení na cestě.

92. Poutník se tehdy v Benátkách zabýval cvičeními a jinými duchovními rozmluvami.²⁷⁸ Nejvýznamnějšími osobami,²⁷⁹ kterým dával duchovní cvičení, byli magistr Pietro Contarini, magistr Gasparo de' Dotti a Španěl Rozas; a ještě jeden Španěl, bakalář Hoces, který se často stýkal s poutníkem a také s biskupem z Cette.²⁸⁰ Ale třebaže Hoces chtěl vykonávat cvičení, nepouštěl se do nich. Nakonec se rozhodl, že s nimi začne; a když takto uplynuly tři nebo čtyři dny, přiznal se poutníkovi, že předtím s kýmisi mluvil a teď se bojí, aby ho ve cvičeních neučil něco špatného. Z toho důvodu si s sebou vzal nějaké knihy, aby do nich nahlédl, kdyby ho snad chtěl poutník klamat. Cvičení mu však velice prospívala a nakonec se rozhodl, že bude následovat poutníkův život. On byl také první, který umřel.

93. V Benátkách začali poutníka znovu pronásledovat, protože mnoho lidí říkalo, že byl ve Španělsku a v Paříži obrazně upálen. Došlo to tak daleko, že byl zahájen proces; ale rozsudek vyzněl v poutníkův prospěch.²⁸¹

Jeho devět druhů přišlo do Benátek počátkem roku 1537.²⁸² Tam se rozdělili do různých špitálů, aby zde sloužili.

Po dvou nebo třech měsících²⁸³ se všichni odebrali do Říma, aby si tady vyžádali požehnání na cestu do Jeruzaléma. Poutník s nimi nešel, protože se obával doktora Ortize²⁸⁴ a také nového theatinského kardinála.²⁸⁵ Druhové se vrátili²⁸⁶ z Říma s poukázkami na 200 nebo 300 escudů, které dostali jako almužnu na cestu do Jeruzaléma; nechtěli je však přijmout, ledaže by to bylo v poukázkách. Když později zjistili, že nemohou do Jeruzaléma odjet, vrátili je lidem, kteří jim je dali.

Druhové se vrátili do Benátek stejným způsobem, jako obyčejně – pěšky a po žebrotě. Ale byli rozděleni do tří skupin: v každé z nich byli vždy zástupci různých národností. V Benátkách byli ti, kteří se ještě nestali kněžími, vysvěceni na kněze. Povolení jim dal tehdejší nuncius v Benátkách, pozdější kardinál Veralli. Byli vysvěceni na titul chudoby a všichni složili slib čistoty a chudoby.²⁸⁷

94. Toho roku nejezdily lodě do Levanty.²⁸⁸ protože se Benátčané znepřátelili s Turky. Když tedy viděli, že se naděje na přepravu oddaluje, rozdělili se po benátském území.²⁸⁹ Rozhodli se počkat rok; kdyby se však ani po roce nenaskytla příležitost k plavbě, domluvili se, že půjdou do Říma.

Poutník měl jít s Fabrem a Láinezem do Vicenzy. Za městem našli nějaký dům²⁹⁰ bez dveří a oken a v něm spávali na troše slámy, kterou si přinesli. Dva z nich chodili vždy dvakrát denně do města prosit o almužnu, ale přinášeli tak málo, že je to nemohlo uživit. Většinou jedli trochu vařeného chleba, když ho zrovna měli; vařil ho ten, který z těch tří zůstal doma.²⁹¹ Takto prožili čtyřicet dní, přičemž se věnovali pouze modlitbám.

95. Po těchto čtyřiceti dnech přišel magistr Jean Codure a všichni čtyři se rozhodli, že začnou kázat. Odešli tedy na různá náměstí a téhož dne a v tutéž hodinu začali kázat. Zpočátku hlasitě promlouvali a přivolávali lidi biretem. Tato kázání vyvolala ve městě veliký rozruch; v mnoha lidech se hnulo srdce; od té doby začali dostávat více prostředků, které potřebovali k živobytí.

V době pobytu ve Vicenze měl poutník mnoho duchovních vidění a téměř pravidelně pocítoval útěchy – bylo to opačné, než když byl v Paříži. Zvláště když se začal v Benátkách připravovat na kněžské svěcení a když se připravoval na první mši, měl na všech cestách veliká nadpřirozená zjevení – taková, jaká míval, když byl v Manrese. Když byl ještě ve Vicenze,²⁹² dozvěděl se, že jeden z jeho druhů, který byl v té době v Bassanu, je na smrt nemocný; také on byl tou dobou postižen zimnicí. Nicméně se vydal na cestu a šel tak rychle, že mu jeho druh Faber nestačil. Na té cestě pocítil jistotu, kterou mu seslal Bůh, a řekl Fabrovi, že jejich druh na tu nemoc nezemře. Když dorazili do Bassana, nemocného to velice potěšilo a rychle se uzdravil.²⁹³

Potom se všichni vrátili do Vicenzy a nějaký čas jich tam bylo všech deset.²⁹⁴ Někteří z nich chodili po dvorech kolem Vicenzy prosit o almužnu.

96. Když uplynul rok a stále se nenaskýkala příležitost k přepravě, rozhodli se, že půjdou do Říma.²⁹⁵ Také poutník se odhodlal k cestě, protože minule, když tam šli pouze jeho druhové, se ti dva lidé, z nichž měl obavy, projevíli jako velice laskaví.

Odešli do Říma rozdělení do tří nebo čtyř skupin; poutník šel s Fabrem a Láinezem. Po cestě opět velmi silně pocítil navštívení Boha.

Rozhodl se, že po vysvěcení na kněze nebude rok sloužit mše svaté,²⁹⁶ ale bude se připravovat a prosit Pannu Marii, aby mu projevila milost a přidružila ho ke svému Synu. Když byl jednoho dne, bylo to několik mil před Římem, v jednom kostele a modlil se, pocítil najednou takovou změnu v duši a viděl tak jasně, že ho Bůh Otec přidružuje ke Kristu, svému Synu, že by se o tom neodvážil pochybovat. Byl přesvědčen o tom, že ho Bůh Otec skutečně přidružoval ke svému Synu. [Já, který píšu tyto věci, jsem řekl poutníkovi, když mi to vyprávěl, že Láinez to vykládá s jinými podrobnostmi, jak jsem slyšel. Poutník mi na to řekl, že všechno, co povídá Láinez,

je pravda,²⁹⁷ protože on sám si to nepamatuje tak podrobně.²⁹⁸ Ovšem ví jistě, že když to tehdy vypravoval, řekl čistou pravdu. Totéž mi řekl i v jiných případech.]

97. Když potom přicházeli k Římu,²⁹⁹ řekl poutník druhům, že vidí pevně zavřená okna; mínil tím, že tam budou muset vytrpět mnoho protivností. A dodal ještě: „Musíme si dávat veliký pozor a nepouštět se do styku s ženami, ledaže by byly velmi vznešené.“³⁰⁰ Abych k té věci ještě něco dodal: magistr František³⁰¹ později zpovídal v Římě nějakou ženu a občas ji navštěvoval, aby s ní pohovořil o duchovních věcech. Pak se zjistilo, že tato žena je těhotná. Pán Bůh však dal, že se přišlo na onoho muže, který to spáchal. Něco podobného se stalo i Jeanu Codurovi s jednou duchovní dcerou, která byla přistižena s mužem.

Kapitola XI. – V Římě. Dodatek P. Gonçalvese

(někdy od sklonku listopadu r. 1537)

Poutník dává na Monte Cassinu doktoru Ortizovi duchovní cvičení. Tam vidí, jak duše bakaláře Hocese vstupuje do nebe. Po návratu do Říma musí vytrpět veliké pronásledování. Založení zbožných podniků v Římě. O tom, jak psal Duchovní cvičení a Konstituce Tovaryšstva Ježíšova.

98. Z Říma zašel poutník na Monte Cassino³⁰² dávat duchovní cvičení doktoru Ortizovi³⁰³ a zůstal tam čtyřicet dní. V té době spatřil jednou bakaláře Hocese,³⁰⁴ jak vstupuje do nebe; přitom tuze plakal a pociťoval velikou duchovní útechu. Viděl to tak jasně, že kdyby řekl opak, měl by pocit, že lže. Z Monte Cassina s sebou přivedl Francisca de Estrada.³⁰⁵

Když se vrátil do Říma, zabýval se tím, že pomáhal duším. Bydleli ještě na vinici,³⁰⁶ a přitom dával současně různým lidem duchovní cvičení: dva z nich bydleli u Santa Maria Maggiore, jeden pak u Sixtova mostu.

Pak začalo pronásledování. Miguel³⁰⁷ začal působit nepříjemnosti a poutníka pomlouval. Ten ho dal předvolat před místodržitele,³⁰⁸ kterému nejprve ukázal dopis od Miguela, v němž poutníka velice chválil. Místodržitel podrobil Miguela výslechu a nakonec ho vypověděl z Říma.

Potom začali pronásledovat Mudarra a Barrera.³⁰⁹ Tvrdili, že poutník a jeho druhové jsou uprchlíci ze Španělska, z Paříže a z Benátek. Nakonec se oba před místodržitelem a před legátem,³¹⁰ který byl tehdy v Římě, přiznali, že o nich

nemohou říci nic špatného ohledně mravů ani ohledně nauky. Legát poručil, aby se o celé té věci už mlčelo, ale poutník to nepřijal. Říkal, že chce slyšet konečný rozsudek.³¹¹ To se nelíbilo legátovi, místodržiteli ani těm, kteří dříve poutníkovi přáli. Nakonec však za několik měsíců přišel do Říma papež. Poutník odešel do Frascati, aby s ním o té věci promluvil a předložil mu některé důvody; papež to uznal a poručil, aby byl vynesena rozsudek, který vyzněl v jeho prospěch atd.³¹²

Díky poutníkovi a jeho druhům vzniklo v Římě několik zbožných podniků, jako jsou Katechumeni, Svatá Marta, Sirotci atd.³¹³

Zbytek může vyprávět magistr Nadal.³¹⁴

99. Já [autor textu] jsem se po tomto vypravování, bylo to 20. října [1555], zeptal poutníka na *Cvičení* a na *Konstituce*, protože jsem se chtěl dozvědět, jak je tvořil.³¹⁵ Řekl mi, že *Cvičení* nevytvořil celá najednou,³¹⁶ ale že mu připadalo, že některé věci,³¹⁷ které pozoroval ve své duši a pokládal je za užitečné, by mohly být užitečné také pro jiné. Tak si je zapisoval; například o zpytování svědomí pomocí čárek atd. Dále mi řekl, že zvláště čerpal z rozmanitosti ducha a myšlenek v době,³¹⁸ kdy ležel na Loyole s bolavou nohou. Zakončil to tím, že o *Konstitucích* si se mnou promluví večer.

Téhož dne ještě před večerí si mě zavolal a tvářil se daleko zadumaněji než obvykle. Učinil jakési vyznání, v němž chtěl ukázat úmysl a prostotu, se kterými tyto věci vypravoval. Říkal, že si je zcela jistý, že nevypravoval nic víc, než jak to ve skutečnosti bylo. Dále: že se dopustil mnoha urážek Boha od té doby, co mu začal sloužit; nikdy však nepřivolil ke smrtelnému hříchu. Stále prohluboval svou zbožnost, tj. snadněji nacházel Boha;³¹⁹ a to nyní více než kdykoliv v celém svém životě. Pokaždé, když chce najít Boha, najde ho. Také nyní mívá často vidění; zvláště ta, o kterých už byla řeč: spatřuje Krista jako slunce.³²⁰ Stává se mu to často, když mluví o důležitých věcech – Kristus tím jeho konání potvrzuje.³²¹

100. Když slouží mši svatou, mívá také mnoho vidění; a totéž se mu velice často stávalo, když psal *Konstituce*. To může nyní snadno potvrdit, protože si každý den zapisoval, co se mu odehrávalo v duši – a tyto zápisky teď našel. Přitom mi ukázal hezký stoh zápisů,³²² z nichž mi poměrně značný kus přečetl. Šlo většinou o vidění, která potvrzovala některé z konstitucí; někdy viděl Boha Otce, někdy všechny tři Osoby Nejsvětější Trojice, někdy Pannu Marii, jak se přimlouvá, a jindy, jak schvaluje.

Řekl mi, že tomu tak bylo zejména při ustanoveních, nad kterými sloužil po čtyřicet dní denně mši svatou, při níž velmi plakal. Šlo o to, zda má mít kostel nějaký důchod a jestli si tímto důchodem smí Tovaryšstvo vypomáhat.³²³

101. *Konstituce* sepisoval takovým způsobem, že každý den sloužil mši svatou a předkládal Bohu hod, nad nímž pracoval, a modlil se za to. Vždycky³²⁴ se modlil a sloužil mši svatou se slzami v očích.

Chtěl jsem vidět všechny ty zápisky o *Konstitucích* a poprosil jsem ho, aby mi je půjčil. Nechtěl.